

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
האגף לחינוך מבוגרים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : קיץ תשע"ט, 2019
היקף הבחינה : יחידה אחת
מספר השאלון : 993121

תיכונות
ככה עולים כיתה בחיים

הבנה, לשון ומשמעות המילים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה :

פרק ראשון : הבנה והבעה - 24 נקודות

פרק שני : אוצר מילים ומשמעים ושם המספר - 52 נקודות

פרק שלישי : תחביר ומערכת הפועל - 24 נקודות

סה"כ = 100 נקודות

ג. הוראות מיוחדות : כתבו את התשובות בגוף הבחינה במקומות המיועדים לכך.
כתבו בכתב ברור, ציינו סימני פיסוק. קראו את התשובות ותקנו את הדרוש תיקון.

ד. מלאו את הפרטים הבאים :

פרטי הנבחן :	פרטי מרכז ההשכלה :										
מספר הנבחן ברשימה : _____	שם המוסד : _____										
שם משפחה + פרטי : _____	שם היישוב : _____										
ת.ז. <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>											שם מרכז הבחינה : _____

שם המעריך : _____
ציון הבחינה : _____

בהצלחה !

**מכורים למשחקים, ואובססיביים לסלפי -
הפרעות הנפש שהטכנולוגיה הביאה לחיינו
מאת לירז מרגלית**

1. העולם הדיגיטלי משחק תפקיד מרכזי בחיינו, ומשפיע עלינו, בעיקר בהיבט החברתי, לפעמים בצורה חיובית ולפעמים בצורה שלילית. לאחרונה אנו עדים לעלייה משמעותית בהפרעות נפשיות הקשורות לשימוש בטכנולוגיה דיגיטלית. חלק מן ההפרעות קיבלו הכרה רשמית, והן מסווגות במדריך הרשמי לאבחון פסיכיאטרי (DSM), בעיקר מכיוון שהן "גרסה דיגיטלית" של הפרעות מוכרות כמו דיכאון או התמכרות.
2. לדוגמה, הפרעת "גיימינג" או התמכרות למשחקי וידאו ומחשב. משנת 2018 הפרעת גיימינג נמצאת בקטגוריה של התמכרות התנהגותית במדריך הרשמי לאבחון פסיכיאטרי. הסימנים העיקריים להתמכרות התנהגותית הם: השקעת זמן רב בפעילות או בהתנהגות, צורך להגביר את משך הפעילות, חשיבה בלתי פוסקת על הפעילות וביצוע הפעילות גם במחיר של פגיעה בעבודה או בחיים האישיים. המכורים למשחקי מחשב מבלים זמן ממושך במשחק, ומוותרים על ביצוע מטלות יומיומיות ועל קשרים חברתיים, משום שהם פשוט מאבדים עניין בעיסוקים אחרים.
3. מחקרים בחנו את התגובות הנוירולוגיות (את פעילות המוח) של "גיימרים" (שחקנים במשחקי וידאו ומחשב) לאחר שעות ארוכות של משחק. הם מראים שיש שינויים בפעילות מערכת הדופמין במוח. מערכת הדופמין במוח קשורה לתחושת סיפוק ועונג. המשחקים מייצרים חוויית עונג לא מציאותית, הגורמת לתחושת סיפוק. אולם, עם הזמן, על מנת להגיע לאותה תחושת סיפוק, צריך להגביר את רמות הדופמין, כלומר לשחק יותר ולהשקיע יותר זמן במשחק. שינויים אלה דומים לשינויים נוירולוגיים, שנצפו אצל מכורים לסמים אחרים.
4. דוגמה נוספת להתמכרות "דיגיטלית" היא התמכרות לקניות באינטרנט. הזמנות והנגישות של החנויות באינטרנט, יחד עם הפרסום והשיווק האגרסיבי שלהן, גרמו לעלייה משמעותית בתופעת ההתמכרות לקניות. מכורים לקניות לא עורכים השוואת מחירים, משום שהם קונים מתוך צורך בתחושה של סיפוק. מחקרים מראים כי 70% מהרכישות של מכורים לקניות נזרקות לפח. בדומה למכורים למשחקים, מכורים לקניות מקדישים זמן רב לגלישה באתרי הקניות גם במחיר של פגיעה בחייהם. הם משקרים לבני הזוג, מחביאים או זורקים את הרכישות ומוותרים על אירועים חברתיים ומשפחתיים על מנת לרכוש מוצרים במבצעים או בהנחות מיוחדות.

5. התמכרות התנהגותית נוספת שזכתה להכרה רשמית היא ה-"סלפיטיס": אנשים המרגישים צורך בלתי נשלט לצלם את עצמם. צילום עצמי (סלפי) הפך לדרך לביטוי עצמי. מחקר חדש שבדק את תופעת ה-"סלפיטיס" קובע כי לתופעה יש מאפיינים הדומים להתמכרויות התנהגותיות אחרות, כמו למשל התמכרות למשחקי מחשב. לפי תוצאות המחקר, יש לתופעה כמה דרגות. הדרגה החמורה ביותר היא דרגה כרונית: דחף בלתי נשלט לצלם תמונות סלפי מסביב לשעון, ולהעלות את התמונות לרשתות החברתיות יותר מש פעמים ביום. חולי ה-"סלפיטיס" הם אנשים שמחפשים תשומת לב ושסובלים מביטחון עצמי נמוך. המטרות העיקריות של תמונות הסלפי שהם מצלמים ומעלים לרשתות החברתיות הן שדרוג המעמד החברתי שלהם ותחושה של שייכות חברתית.

6. הפרעה נוספת שעלולה לפרוץ בעקבות הרשתות החברתיות היא דיכאון. מחקר שנערך לאחרונה בארה"ב הראה כי דיכאון בקרב צעירים קשור באופן ישיר לכמות הזמן שהם מבילים ב"פייסבוק". אחת הסיבות לכך היא שאנשים מפרסמים פוסטים חיוביים כמו חופשות, חגיגות ומסיבות. פרסומים אלו מובילים לתחושה ש"לכולם יש חיים מוצלחים יותר משלנו", כאשר ברוב המקרים זה רחוק מהאמת. ואכן, נמצא שאנשים אשר השביתו את חשבון ה-"פייסבוק" שלהם למשך חודש שלם, הפגינו עלייה ברמות האושר לצד ירידה בחרדה. הם דיווחו על עיסוק מוגבר בתחביבים ועל הרבה יותר פנאי למשפחה וחברים.

7. אפשר לסכם בכך, שההתפתחויות הטכנולוגיות בשנים האחרונות משפיעות על כל מיני תחומים בחיים, גם על בריאותנו הגופנית והנפשית. סקירת ההפרעות הנפשיות הקשורות לעולם הדיגיטלי אולי מובילה להנחה, שייתכן ו"נזרקנו" מהר מדי לעולם הדיגיטלי, והמוח שלנו מתאמץ להסתגל לשינויים. אני מאמינה שמחקרים יבדקו בעתיד את ההשפעות החיוביות והשליליות שיש לטכנולוגיה על החברה בכלל, ועל בני האדם, בפרט.

על פי "דה-מרקר", מהדורה מקוונת

14 במרץ 2019

פרק ראשון - הבנה (24 נקודות – לכל שאלה 6 נקודות)

יש לענות על שתי שאלות מתוך השאלות 1-3 :

1. בפסקה 4 כתוב: "גם במחיר של פגיעה בחייהם". הסבירו למה הכוונה במשפט זה?
[ציינו דוגמה לפגיעה, לפי הטקסט] (6 נק')

2. בפסקה 2 כתוב: "הפרעת גיימינג נמצאת בקטגוריה של התמכרות התנהגותית..."
ציינו שלושה סימנים של התמכרות התנהגותית לפי פסקה 2.
(6 נק')

1. _____

2. _____

3. _____

3. א. לפי פסקה 3, אילו שינויים נצפו במערכת הדופמין במוח?
למה הדבר דומה? (3 נק')

ב. לפי פסקה 6, מה קרה לאנשים אשר השביתו את חשבון ה"פייסבוק" שלהם? (3 נק')

יש לענות על שתי השאלות הבאות:

4. תחום החיים בו עוסק הטקסט הוא (הקיפו את התשובה הנכונה): (6 נק')

היסטוריה, פוליטיקה, פסיכיאטריה, סוציולוגיה

5. מהי עמדת הכותבת בטקסט? (6 נק')

פרק שני - אוצר מילים ומשמעים ושם המספר (52 נקודות)

יש לענות על כל השאלות בפרק זה (שאלות: 6 - 15)

6. משמעות הצירוף "מאבדים עניין" בפסקה 2 היא (סמנו את הנכון): (3 נק')

- א. מתארים
- ב. משתעממים
- ג. מתחשבים

7. משמעות המילה "סימנים" בפסקה 2 היא (סמנו את הנכון): (3 נק')

- א. מינונים
- ב. ניסויים
- ג. מאפיינים

8. משמעות המילה "דרגה" בפסקה 5 היא (סמנו את הנכון): (3 נק')

- א. תואר
- ב. דרישה
- ג. רמה

9. בפסקה 6 כתובה המילה "לפרוץ". במילון מוסברת המילה "פרץ" כך :
(לפי מילון "רב מילים" /יעקב שוויקה)

- א. חדר בכוח אל תוך בית, מכונית או מבנה אחר כדי לגנוב או לשדוד מהם.
ב. אירע או התרחש בפתאומיות ובעוצמה (נאמר לרוב על התרחשות שלילית).
ג. (מחשבים) חדר באופן בלתי חוקי לקובצי נתונים, לתוכנה, למאגרי מידע מסווגים.

א. איזו מן ההגדרות של המלה "פרץ" במילון מתאימה למשמעות המילה
בטקסט? (העתיקו את ההגדרה המתאימה)
(3 נק')

ב. כתבו שני משפטים שלכם, ולא מתוך הטקסט, וכתבו בהם את המילה
"פרץ" (ניתן להשתמש בכל זמן וגוף של הפועל: פרצה, פרצו, פורצים, פורצות וכו').
ציינו ליד כל משפט את מספר הפירוש במילון.
(6 נק')

1. _____

2. _____

10. לפניכם צירופי מילים מהטקסט : (3 נק')

א. ביטוי עצמי (פסקה 5) ב. זמינות ונגישות (פסקה 4) ג. תפקיד מרכזי (פסקה 1)

השלימו את המילים במשפטים הבאים :

1. היום הרבה חנויות _____ לא רק בקניון, אלא גם באינטרנט.
2. לרשתות החברתיות כמו "פייסבוק" יש _____ בחיי הצעירים.
3. צילום עצמי (סלפי) וכתובת בלוג הן דרכים ל _____ .

11. לשון ציורית – מטאפורה

בפסקה 5 כתוב: "... דחף בלתי נשלט לצלם תמונות סלפי מסביב לשעון" הסבירו מדוע הצרוף "**מסביב לשעון**" הוא מטאפורה. (4 נק')

12. נרדפות וניגודי משמעות (4 נק')

א. החליפו את המילה המודגשת במילה שמשמעותה **דומה** :

"...**ביצוע** הפעילות גם במחיר של פגיעה..." (פסקה 2)

סמנו את התשובה הנכונה :

1. שינוי
2. תרגול
3. עשייה

ב. החליפו את המילה המודגשת במילה שמשמעותה **מנוגדת** :

"... דיכאון בקרב צעירים קשור באופן **ישיר** לכמות הזמן..." (פסקה 6).

סמנו את התשובה הנכונה :

1. מהיר
2. עקיף
3. אדיר

13. **שדה סמנטי** (3 נק')

במאמר מופיעות המילים הבאות: הפרעה, התנהגות, התמכרות, צורך
מילים אלה שייכות לשדה הסמנטי הבא: (סמנו)

היסטוריה פסיכולוגיה טכנולוגיה

14. א. סמנו את המילים שדרך התצורה שלהם היא "הלחם בסיסים":

(4 נק')

שָׁלַג, מִדְרָחוֹב, שְׁלוֹם, כְּסָפוֹמֶט, רֶכֶּבֶל, מְסַעֲדָה, קֶרֶנֶף

ב. מיינו את השמות הבאים לפי דרכי התצורה בטבלה: (8 נק')

צִיר, חֲשָׁמְלַאי, חֲצֹבֶת, מְקָרֵר, מוֹסִיקָאִי, דָּוָר, צֶהָבֶת, מְסִימָר

קטל מקצועות	קטלת מחלות	מקטל מכשירים	סיומת אי / בעלי מקצוע

15. **שם המספר**

(8 נק') כתבו את הספרות במשפטים הבאים במילים:

1. היא חוגגת יום הולדת ב-6 באוגוסט.
2. רק ל-10% מבני הנוער אין "פייסבוק".
3. מכורים לקניות מבזבזים יותר מ-3,545 ₪ בחודש על קניות.
4. היא מפרסמת ב"אינסטגרם" יותר מ-35 תמונות ביום.

פרק שלישי - תחביר ומערכת הפועל (24 נק', לכל שאלה 6 נק')

פרק זה כולל שמונה שאלות:

ארבע שאלות (16 – 19) מתחום התחביר.

ארבע שאלות (20 – 23) מתחום הפועל.

ענו על **ארבע** שאלות. תוכלו לבחור מתחום התחביר או מתחום הפועל או משניהם, כרצונכם.

תחביר

16. אנשים מפרסמים רק פוסטים חיוביים.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון):
פשוט מאוחה (מחובר) מורכב

ב. ציינו את הנושא ואת הנשוא _____ (3 נק')

17. מכורים לקניות לא עורכים השוואת מחירים, משום שהם קונים

מתוך צורך בתחושה של סיפוק.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון):
פשוט מאוחה (מחובר) מורכב

ב. אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית. אם הוא מחובר תחמו את איבריו. (3 נק')

18. העולם הדיגיטלי משחק תפקיד מרכזי בחיינו, ומשפיע עלינו בעיקר בהיבט חברתי.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון):
פשוט מאוחה (מחובר) מורכב

ב. סמנו במשפט שני משלימי שם. (3 נק')

19. שינויים אלה דומים לשינויים נוירולוגיים, שנצפו אצל מכורים לסמים אחרים.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון):
פשוט מאוחה (מחובר) מורכב

ב. אם המשפט מחובר, תחמו את האיברים. אם הוא מורכב, תחמו את הפסוקית. (3 נק')

מערכת הפועל

20. א. כתבו את השורש של כל שם פעולה. (3 נק')

ב. כתבו פועל בנטייה מאותו השורש (לפי בחירתכם) (3 נק')

שם הפעולה	השורש	פועל בנטייה
דוגמה : דְּרִיכוֹת	ד.ר.כ.	דרכנו
צָלוּם	_____	_____
הִגְבֵּרָה	_____	_____
הִתְמַכְרוּת	_____	_____

21. כתבו בטבלה את הבניין ואת הגוף של הפעלים הבאים: (6 נק')

הפועל	הבניין	הגוף
מְתַאֲמָץ	_____	_____
עוֹרְכִים	_____	_____
הִשְׁבִּיתוּ	_____	_____

22. השלימו את החסר, הקפידו על צורת הגוף הנכונה: (6 נק')

מְצָאוּ	צורת העתיד :	_____
מְחַפְּשִׁים	צורת העבר :	_____
בָּדַק	צורת ההווה :	_____
דָּחַו	צורת ההווה :	_____
מְסַבֵּרִים	צורת העתיד :	_____
גָּרְמוּ	צורת שם הפועל :	_____

23. "... משפיעות על כל מיני תחומים בחיים" (פסקה 7)

בפועל "משפיעות" ציינו-

הבניין _____ (2 נק')

השורש _____ (2 נק')

משמעות הבניין היא (הקיפו במעגל את התשובה הנכונה) (2 נק')

גרימת פעולה; פעולה רגילה; פעולה סבילה;

בהצלחה!

This image shows a single page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

הבנה, הבעה ומשמעות המילים, יחידה לימוד אחת
993121, קיץ תשע"ט, 2019